

Z DYSFUNKCJAMI NARZĄDU WZROKU I SŁUCHU

Marta Romańska
studentka Instytutu Bibliotekoznawstwa
i Informatyki
Uniwersytet Śląski

Osoby niepełnosprawne, kiosk informacyjny, informat-e, technologie wspomagające

Korzystanie z bibliotek przez osoby niepełnosprawne jest zagadnieniem poruszonym przez badaczy i pracowników placówek bibliotecznych różnego typu. Czytelnicy, którzy korzystają z bibliotek, mogą się wielokrotnie zastanawiać, w jaki sposób osoby niepełnosprawne radzą sobie z porozumiewaniem się z pracownikami i korzystaniem z biblioteki, która nie jest w pełni przygotowana do obsługi osób z różnego rodzaju dysfunkcjami. W literaturze czytamy o wielu rozwiązaniach architektonicznych, specjalnych materiałach bibliotecznych i technologiach wspomagających, które niejednokrotnie pomogły osobom niepełnosprawnym w korzystaniu z biblioteki. W praktyce możemy zauważyć braki nie tylko w budownictwie, ale również w kompleksowej obsłudze osób niepełnosprawnych. Warto zastanowić się, w jaki sposób ułatwić bibliotekom kontakt

barier funkcjonalnych w życiu społecznym osób niepełnosprawnych. Biblioteka jako placówka użyteczności publicznej powinna spełniać oczekiwania użytkowników o różnym rodzaju niepełnosprawności. Wyróżnia się 5 kategorii niepełnosprawności (rys. 1), które mogą również dotyczyć czytelników bibliotek.

Rys. 1. Kategorie niepełnosprawności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [1].

Wśród nich wymienia się „osoby z niepełnosprawnością sensoryczną (niewidomi, słabowidzący, niesłyszący, słabosłyszący); osoby z niepełnosprawnością fizyczną, a ściślej z uszkodzeniem narządów ruchu; osoby z niepełnosprawnością intelektualną, przede wszystkim w stopniu lekkim i niekiedy umiarkowanym, czyli te które są w stanie wykazać się względną samodzielnością, przejawiającą się możliwością przybycia do biblioteki oraz skorzystania z jej zasobów; pewną część seniorów, którzy ze względu na różnorodne dysfunkcje lub ograniczenia wywołane starzeniem nie są zaliczani do odrębnej grupy niepełnosprawnych; osoby dyslektyczne, które zazwyczaj są włączane do grupy osób określanych mianem *print disabled*” [2]. Zwrócenie uwagi na różne rodzaje niepełnosprawności może pomóc we wskazaniu barier w korzystaniu z usług bibliotecznych, a także – co najważniejsze i najbardziej pożądane – w wyeliminowaniu ich.

Jednym z istotnych aspektów modernizacji wnętrza budynków bibliotecznych jest ich dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Nowe funkcjonalności należy rozpatrywać pod kątem wszystkich rodzajów dysfunkcji. Windy w budynkach wielokondygnacyjnych są niezbędne osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich, nie stanowią natomiast jedynego ułatwienia dla osób z dysfunkcją wzroku. Wprowadzenie stałych elementów architektonicznych, ułatwiających poruszanie się, powinno równać się zwiększeniu dostępności biblioteki dla wszystkich osób niepełnosprawnych. Modernizacja odnosi się również do przestrzeni wokół budynków bibliotecznych. Otoczenie zewnętrzne placówki dostosowane do osób niepełnosprawnych jest zaopatrzone w podjazdy dla wózków inwalidzkich, poręcze przy schodach, wydzielone miejsca parkin-

gowe dla osób niepełnosprawnych, a także przesuwane drzwi wejściowe. Brak podjazdu dla wózków inwalidzkich przy wejściu do biblioteki nie tylko stwarza ogromny problem dla osoby, która nie może samodzielnie dostać się do wnętrza budynku z powodu konieczności pokonania schodów, ale i skutecznie zniechęca, przez co ksiąźnica traci potencjalnego użytkownika. Barięą w korzystaniu z biblioteki przez osoby niepełnosprawne jest również brak umieszczonych na podłodze wypukłych oznaczeń dla osób niewidomych, brak wind w przypadku budynków wielopiętrowych, a także zbyt małe odległości między regałami oraz stolikami w wypożyczalniach i czytelniach. Należy zadbać o zaopatrzenie placówki w miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych, tj. stoliki z możliwością regulacji wysokości oraz krzesła wyposażone w podłokietniki. Wyeliminowanie przeszkód, które uniemożliwiają sprawne poruszanie się w pomieszczeniach biblioteki, zwiększy zakres samodzielności osób niepełnosprawnych.

Kiosk informacyjny infomat-e

W Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych czytamy, że osoba niepełnosprawna ma prawo do „życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej” [9]. Realizację tego zadania wspomagają urządzenia nazywane kioskami informacyjnymi, infokioskami, ekioskami, kioskami multimedialnymi.

W 2009 roku, w wyniku inicjatywy Zakładu Naukowo-Badawczego Instytutu Techniki Innowacyjnych EMAG w Katowicach (ITI EMAG), powstał „System informacji publicznej dla osób z dysfunkcjami narządów wzroku i słuchu infomat-e”. Obszary zastosowań infomatu-e to: sklepy, centra handlowe, administracja publiczna, poczta, banki, lotniska, dworce kolejowe, muzea, biblioteki, galerie sztuki, centra rozrywki i inne. Infomat-e może okazać się bardzo przydatnym urządzeniem, z którego będą korzystać nie tylko osoby niepełnosprawne, które są głównymi adresatami tego urządzenia, ale również osoby pełnosprawne.

Wprowadzenie na rynek kolejnego kiosku informacyjnego, przeznaczonego dla osób niewidzących (słabo widzących) i niesłyszących (słabo słyszących) było poprzedzone analizą funkcjonalności istniejących urządzeń, która wykazała ich mankamenty. Twórcy infomatu-e zwrócili uwagę na dotychczasowe utrudnienia w celu opracowania koncepcji kiosku informacyjnego bez barier funkcjonalnych. Wśród ograniczeń wymieniono: brak możliwości skorzystania z języka migowego, problemy z używaniem ekranów dotykowych czy brak udźwiękowania ekranu w postaci czytania treści [5]. Budowa infomatu-e spełnia oczekiwania użytkowników. Projekt został opracowany we współpracy ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, reprezentowanym przez przedstawicieli Polskiego Związku Niewidomych i Polskiego Związku Głuchych.

Kiosk informacyjny infomat-e jest wyposażony w pulpit, na którym znajduje się manipulator ze słuchawką i klawiaturą oraz ekran dostosowany do potrzeb osób z wadą słuchu i niesłyszących. Ponadto urządzenie charakteryzuje się przejrzystym układem i sposobem obsługi, odpowiednią kolorystyką, posia-

da moduł języka migowego (!), intuicyjne piktogramy, pomoc kontekstową, rozpoznawanie mowy czy syntezę mowy. Obsługę urządzenia rozpatrzono w trzech kategoriach: zadawanie pytań, uzyskiwanie odpowiedzi oraz pomoc, która umożliwia zapoznanie się z różnymi kategoriami informacji [5].

Fotografia 1. Kiosk informacyjny informat-e
Źródło: http://www.pl.gov.pl/ppp/chapter_95602.asp.

Nie chodzi jednak o uczynienie z opisu kiosku informacyjnego reklamy urządzenia. Istotna z punktu widzenia pracowników placówek bibliotecznych powinna być pomoc niepełnosprawnym czytelnikom w „sprawnym” korzystaniu z biblioteki. Urządzenie nigdy nie powinno zastępować bibliotekarza, ale może ułatwić pracę i wpłynąć pozytywnie na stan psychiczny czytelnika, który może samodzielnie skorzystać z pomieszczeń placówki.

Przygotowanie wybranych wojewódzkich bibliotek publicznych do obsługi czytelnika niepełnosprawnego

Założenia i opis badania ankietowego

Współpraca autorki z ITI EMAG stała się asumptem do przeprowadzenia badania ankietowego, którego celem było rozpoznanie stanu przystosowania bibliotek do obsługi użytkownika niepełnosprawnego oraz sprawdzenie, w jakim zakresie urządzenie typu kiosk informacyjny mogłoby pomóc w korzystaniu z biblioteki¹. Grupę ankietowanych stanowiło 18 wojewódzkich bibliotek publicznych

¹ W okresie od marca do sierpnia 2011 r. autorka podjęła współpracę z Zakładem Naukowo-Badawczym ITI EMAG w zakresie opracowania koncepcji zastosowania kiosku informacyjnego informat-e w Bibliotece Śląskiej w Katowicach. Badanie ankietowe w wojewódzkich bibliotekach publicznych w Polsce zostało przeprowadzone w okresie od lipca do sierpnia 2012 r. Lista bibliotek do badania powstała na podstawie bazy adresowej dostępnej w serwisie EBIB.

znajdujących się na terenie Polski². Kiosk informacyjny może być wykorzystany w bibliotekach naukowych, uniwersyteckich, zakładowych, pedagogicznych. Ankietowanie wojewódzkich bibliotek publicznych miało charakter wstępny do badań bibliotek pozostałych typów.

W badaniu wzięło udział 13 wojewódzkich bibliotek publicznych: Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku, Wojewódzka i Miejska Biblioteka im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim, Biblioteka Śląska w Katowicach, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Witolda Gombrowicza w Kielcach, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emanuela Smółki w Opolu, Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu, Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego, Dolnośląska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze.

Kwestionariusz ankiety³ składał się z 10 pytań, których zawartość można podzielić na trzy grupy zagadnień: (1) czytelnicy biblioteki, tzn. liczba niepełnosprawnych czytelników z podziałem na rodzaj dysfunkcji; (2) przystosowanie biblioteki do obsługi osób niepełnosprawnych (znajomość języka migowego wśród pracowników, rozwiązania architektoniczne budynków, posiadanie przez bibliotekę oddziału lub filii dla osób niepełnosprawnych); (3) posiadanie i wykorzystanie urządzenia typu kiosk informacyjny.

Statystyka czytelników niepełnosprawnych

Uzyskanie informacji na temat liczby osób niepełnosprawnych z podziałem na różne rodzaje dysfunkcji nie jest łatwym zadaniem. Niektórzy niepełnosprawni czytelnicy korzystają z biblioteki za pośrednictwem swoich znajomych lub członków rodziny. Część bibliotek nie prowadzi takich rejestrów⁴. Prowadzenie statystyki dotyczącej użytkowników niepełnosprawnych może pomóc w ustaleniu, jakie technologie czy nowe urządzenia mogą pomóc w obsłudze czytelników z różnego rodzaju dysfunkcjami. Wśród trzynastu badanych placówek jedenaście podało (mniej lub bardziej dokładnie), liczby niepełnosprawnych czytelników korzystających z ich bibliotek.

² Każda ze wskazanych placówek jest główną biblioteką publiczną działającą na terenie danego województwa. W dwóch województwach: Kujawsko-pomorskim i Lubuskim znajdują się 2 biblioteki, które pełnią funkcję wojewódzkich bibliotek publicznych, stąd liczba 18 placówek.

³ Kwestionariusz ankiety powstał we współpracy z Agnieszką Modrok, studentką kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego.

⁴ Biblioteka Śląska w Katowicach, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi.

Liczba niepełnosprawnych czytelników z podziałem na dysfunkcje

Lp.	Rodzaj dysfunkcji	Liczba czytelników niepełnosprawnych wojewódzkich bibliotek publicznych wg miast													Razem
		Białystok	Bydgoszcz	Gorzów Wlk.	Katowice	Kielce	Kraków	Łódź	Olsztyn	Opole	Toruń	Wrocław	Warszawa	Zielona Góra	
1.	Wzrok	150	95	59	-	51	643	-	345	~30	bd	30	bd	30	1433
2.	Słuch	5	bd	6	-	8	bd	-	120	bd	bd	bd	bd	20	159
3.	Mowa	5	bd	2	-	9	bd	-	50	bd	bd	bd	bd	5	71
4.	Ruch	30	bd	11	-	19	bd	-	30	bd	~10	12	bd	30	142
5.	Inne	50	bd	16	-	12	bd	-	5	bd	bd	bd	bd	bd	83
	Razem	240	95	94	-	99	643	-	550	30	10	42	301	85	2189

Źródło: Opracowanie własne

Objaśnienia:

„-” brak rejestru danych,

„bd” brak danych (biblioteka nie prowadzi pełnej statystyki ze względu na rodzaj dysfunkcji).

Niemalże każda biblioteka publiczna wskazała liczbę czytelników z dysfunkcją wzroku, która stanowi największą grupę użytkowników niepełnosprawnych. W sumie takich osób jest ok. 1433. Najmniej osób to czytelnicy z dysfunkcjami mowy oraz inne, np. osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Dane liczbowe stanowią pewną pomoc, ale nie są wyznacznikiem przystosowania placówki do potrzeb klientów biblioteki. Zaprezentowane dane wskazują na dość dużą liczbę czytelników niepełnosprawnych, dlatego też należy tworzyć bibliotekę również z myślą o czytelniku niepełnosprawnym.

Biblioteka na usługach osób niepełnosprawnych

Przystosowanie do obsługi czytelników niepełnosprawnych zadeklarowało 10 spośród 13 badanych bibliotek publicznych. Warto zatem zwrócić uwagę na to, jakie rozwiązania architektoniczne, urządzenia i technologie wspomagające znajdują się w wojewódzkich bibliotekach. Elementy zostały podzielone na następujące grupy: otoczenie zewnętrzne biblioteki, wnętrze biblioteki, technologie wspomagające przeznaczone dla osób niepełnosprawnych oraz oprogramowanie (tabela 2).

Przystosowanie bibliotek do obsługi osób niepełnosprawnych

Lp.	Grupa	Szczegóły rozwiązania	Liczba bibliotek stosujących dane rozwiązanie
1.	Otoczenie zewnętrzne biblioteki	Podjazdy przeznaczone dla wózków inwalidzkich	10
		Przesuwane drzwi wejściowe	7
2.	Wnętrze biblioteki	Windy dostosowane do potrzeb osób poruszających się na wózku inwalidzkim	9
		Alternatywne sygnały alarmowe, tj. dźwięki ostrzegawcze posiadające odpowiedniki w postaci wizualnej (sygnały informujące o konieczności ewakuacji, godzinie zamknięcia placówki)	3
3.	Technologia wspomagająca, rozwiązania architektoniczne, oprogramowanie	Powiększalnik ekranowy	4
		Drukarka brajlowska	2
		Klawiatura z dużymi klawiszami	3
		Klawiatura z oznaczeniami w alfabecie Braille'a	1
		Słuchawki, odtwarzacz CD, odtwarzacz MP3	9
		Ekran dotykowy	1
		Monitor brajlowski	1
		Stanowiska umożliwiające dostęp do książek elektronicznych wyposażone w syntezatory mowy lub linijki brajlowskie	5
		Podstawki do książek	1
		Lupy i linały optyczne	6
		Auto-lektor	5
		Stoliki o regulowanej wysokości w czytelnicy lub przy stanowiskach komputerowych	1
		Czytacz	2
		Audiobooki	
Program czytający z ekranu, program MAGIC			

Źródło: Opracowanie własne

Odpowiedzi respondentów pokazują, że główne biblioteki publiczne na szczeblu wojewódzkim mogą spełniać oczekiwania osób niepełnosprawnych. Większość placówek posiada podjazdy dla wózków inwalidzkich, windy czy przesuwane drzwi wejściowe. Nie mamy jednak do czynienia z placówkami o jednakowych powierzchniach i liczbach kondygnacji w budynku. Nie we wszystkich bibliotekach są potrzebne windy, ale podjazdy i przesuwane drzwi wejściowe powinny być podstawowym elementem każdej biblioteki. Żadna z 13 bibliotek nie dysponuje takimi urządzeniami jak mysz sterowana głową, trackball (manipulator kulkowy), intellikeys czy urządzeniami do przewracania kartek w dokumentach drukowanych. Brakuje również wypukłych oznaczeń

krawędzi schodów dla osób niepełnosprawnych. Posiadanie specjalistycznego oprogramowania i technologii wspomagających jest uwarunkowane środkami finansowymi na ten cel, a urządzenia przeznaczone dla niepełnosprawnych są drogie⁵.

Zaledwie w dwóch bibliotekach pracownicy potrafią posługiwać się językiem migowym⁶. W kształceniu tej umiejętności mogą być pomocne kursy języka migowego prowadzone przez różne instytucje oraz dostęp online do słowników języka migowego⁷. Wykwalifikowaną kadrę biblioteki może wspomagać infomat-e, który posiada funkcję języka migowego.

Najbardziej pożądanym rozwiązaniem jest posiadanie przez bibliotekę (szczególnie główną, wojewódzką) oddziału lub filii przeznaczonej dla osób niepełnosprawnych, wszystkie posiadane przez bibliotekę urządzenia i technologie można wówczas zebrać w jednym miejscu placówki. Nie wszystkie biblioteki dysponują wyodrębnionym miejscem, stworzonym właśnie w tym celu. Wojewódzkie biblioteki publiczne mają takie działy lub oddziały, np.: Wypożyczalnia „Książki mówionej” Działu Zbiorów Specjalnych w Białymstoku, Dział Integracyjno-Biblioterapeutyczny w Katowicach, Wypożyczalnia Książki Mówionej i Brajlowskiej w Krakowie czy Dział Zbiorów Specjalnych w Olsztynie. Zadbanie o odpowiednie wyposażenie biblioteki pod kątem osób niepełnosprawnych to krok naprzód ku nowym rozwiązaniom mającym na celu wsparcie i pomoc czytelnikowi niepełnosprawnemu.

Funkcjonowanie kiosku informacyjnego w bibliotekach

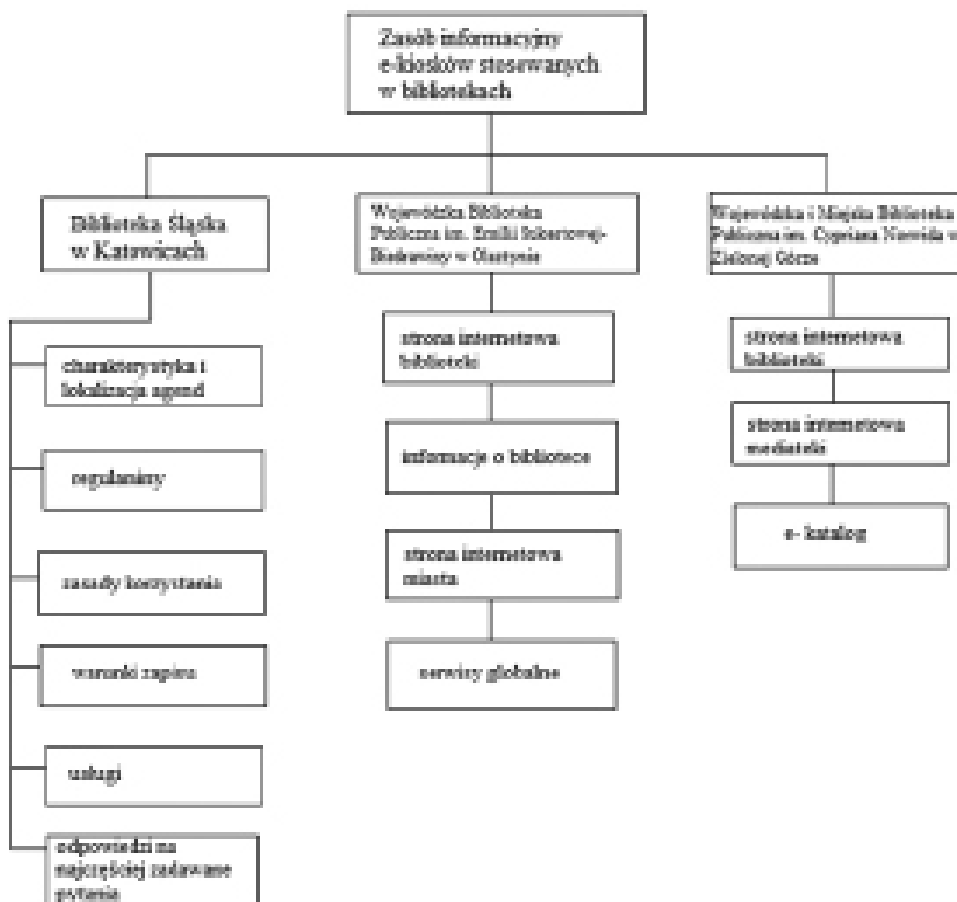
Posiadanie przez bibliotekę oddziału dla osób niepełnosprawnych, nowych technologii, specjalistycznego oprogramowania czy wykwalifikowanej kadry nie musi oznaczać, że placówka osiągnęła już wszystko w zakresie profesjonalnej obsługi osób niepełnosprawnych. Kiosk informacyjny „wychodzi” naprzeciw czytelnikowi niepełnosprawnemu, ponieważ stwarza warunki do sprawnego i samodzielnego korzystania z usług biblioteki.

Spośród 13 wojewódzkich bibliotek publicznych zaledwie 3 biblioteki mają kiosk informacyjny. Biblioteka Śląska w Katowicach dysponuje m.in. prototypem infomatu-e, który powstał w wyniku realizacji projektu ITI EMAG w Katowicach. Inne kioski informacyjne znajdują się w dwóch placówkach: w Olsztynie (3 infomaty: 1 wewnątrz i 2 na zewnątrz placówki) oraz kiosk informacyjny w Zielonej Górze. Zakres informacji w poszczególnych urządzeniach przedstawiono na rys. 2.

⁵ Dla przykładu można wskazać ofertę firmy Harpo, gdzie ceny poszczególnych urządzeń, kształtują się następująco: mysz sterowana za pomocą ruchu głowy i intellikeys to koszt ok. 2000 zł, ekran dotykowy od 1000 zł, natomiast klawiatura z dużymi klawiszami to koszt ok. 1000 zł. Źródło: <http://www.harpo.com.pl/index.php?prtid=1066> [dostęp: 19.10.2012].

⁶ W Bibliotece Śląskiej w Katowicach oraz w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi (w Łodzi dwie osoby odbyły kurs języka migowego).

⁷ Wśród instytucji zajmujących się szkoleniem w zakresie umiejętności języka migowego znajduje się Towarzystwo Tłumaczy i Wykładowców Języka Migowego „GEST”. Źródło: <http://gest.jmigowy.eu/> [dostęp: 19.10.2012]. Przykłady słowników języka migowego dostępnych online: Znaki języka migowego. Źródło: <http://www.sloownik.elfatha.pl/> [dostęp: 19.10.2012]; Słownik migam.pl. Źródło: <http://www.migam.pl/> [dostęp: 19.10.2012].

Rys. 2. Informacje prezentowane przez kioski informacyjne w poszczególnych bibliotekach
Źródło: Opracowanie własne

Kioski informacyjne powinny prezentować całą przestrzeń biblioteki. Bardzo istotna jest informacja o lokalizacji poszczególnych agend bibliotecznych. Osoba niepełnosprawna powinna mieć możliwość samodzielnego zapoznania się z regulaminem i warunkami korzystania z biblioteki. Umieszczenie w kiosku informacyjnym planu budynku przedstawia niepełnosprawnemu czytelnikowi przestrzeń, z którą przyjdzie mu się zmierzyć. Kiedy czytelnik otrzyma pełną informację o bibliotece, wówczas możemy mu zaproponować dodatkowe informacje: katalog biblioteczny, dostępne serwisy czy strony internetowe innych instytucji.

Blisko 70% respondentów widzi potrzebę posiadania w swojej placówce kiosku informacyjnego. Warto podkreślić, że w tym gronie są biblioteki, które dysponują ekioskiem, co może świadczyć o satysfakcji z urządzenia i przekonaniu o zasadności jego roli. Respondenci otrzymali również zestaw informacji (do wyboru), jakie powinien udostępniać kiosk informacyjny dla osób niepełnosprawnych. Odpowiedzi udzieliło 8 bibliotek (tabela 3).

Tabela 3

Propozycja informacji, jakie powinny się znaleźć w urządzeniu typu kiosk informacyjny

Lp.	Informacja o:	Katowice	Kielce	Olsztyn	Opole	Warszawa	Wrocław	Kraków	Zielona Góra
1.	lokalizacji agendy	X	X	X	X	X	X	X	X
2.	lokalizacji wind		X		-	X	-	X	-
3.	zasadach korzystania z księgozbioru podręcznego	X	X	X	-	-	-	-	-
4.	zamawianiu dokumentu	-	X	-	X	-	-	-	X
5.	odbiorze i zwrocie dokumentu	-	X	X	-	-	X	-	-
6.	sposobie zapisania się do biblioteki	X	X	X	X	-	X	X	-

Źródło: Opracowanie własne

Objaśnienia:

„X” – biblioteka uważa, że dana informacja znajdująca się w systemie kiosku informacyjnego może pomóc osobom niepełnosprawnym w korzystaniu z placówki,

„-” brak potwierdzenia przydatności danego elementu w kiosku informacyjnym.

Orientacja w przestrzeni bibliotecznej jest bardzo ważna dla osób niepełnosprawnych. Wskazane w tabeli 3 informacje powinny znaleźć się na pierwszym miejscu. Najwięcej bibliotek zwróciło uwagę na dwa podstawowe elementy, tj. informacje o lokalizacji poszczególnych agend biblioteki i o sposobie zapisania się do placówki. Właśnie te dwa elementy mogą stanowić dla użytkownika początek przygody z biblioteką. Aby móc skorzystać z placówki, osoba niepełnosprawna powinna zapoznać się na samym początku z rozmieszczeniem poszczególnych agend, np. lokalizacją rejestracji, wypożyczalni, czytelni czy punktu informacyjnego, a także dowiedzieć się, w jaki sposób zapisać się do biblioteki (lokalizacja rejestracji placówki, niezbędne formularze do wypełnienia itp.). Pozostałe elementy wymienione w tabeli 3 są również bardzo istotne, stanowią dopełnienie sposobów korzystania z biblioteki. Osoba niepełnosprawna może dowiedzieć się, w jaki sposób zamówić dokument, odebrać i zwrócić do wypożyczalni, a także skorzystać z katalogu podręcznego. W kiosku informacyjnym z pewnością powinny znaleźć się informacje o bibliotece (prezentowane również w postaci strony internetowej biblioteki).

Wyniki badania przeprowadzonego w wojewódzkich bibliotekach publicznych zobrazowały stan dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wprowadzenie na rynek kiosku informacyjnego infomat-e może zwiększyć dostępność placówek bibliotecznych dla osób niepełnosprawnych. Należy troszczyć się o czytelników i starać się jeszcze bardziej ułatwić korzystanie z biblioteki przez osoby z różnego rodzaju dysfunkcjami. Chociaż posiadane środki finansowe warunkują przystosowanie biblioteki do potrzeb osób niepełnosprawnych, to brak środków finansowych nie powinien przesądzać o zaprzestaniu wprowadzania udogodnień dla osób z różnego rodzaju dysfunkcjami. Infomat-e uzupełnia ofertę producentów urządzeń dla instytucji, które działają zgodnie z polityką kreowania środowiska wolnego od barier funkcjonalnych dla osób niepełnosprawnych. Urządzenie może być wykorzystywane w różnych

placówkach użyteczności publicznej. Prowadzenie przez bibliotekę rejestru liczby osób z różnego rodzaju dysfunkcjami może pomóc w doborze odpowiednich technologii wspomagających osoby niepełnosprawne w korzystaniu z biblioteki. Czytelnik w bibliotece jest najważniejszy. Biblioteki są dla czytelników i dla nich są też unowocześniane. Infomat-e może uczynić z czytelnika niepełnosprawnego – czytelnika „sprawnego”.

Bibliografia

1. Fedorowicz-Kruszewska M.: *Współczesne usługi dla niepełnosprawnych użytkowników-przegląd form*. EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy. 2012, nr 5 (132). [online]. [dostęp: 30.04.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.nowyebib.info/biuletyn/numer-133-spis/1176-ebib-52012-1322>>.
2. Fedorowicz M.: *Człowiek niepełnosprawny w bibliotece publicznej*. Toruń, 2010.
3. Informator infomat-e udostępniony przez Instytut Technik innowacyjny EMAG w Katowicach.
4. Kobiarska- Maciuszko E.: *Budownictwo biblioteczne a potrzeby czytelników niepełnosprawnych*. EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy. 2004, nr 1 (52). [online]. [dostęp: 20.09.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://ebib.oss.wroc.pl/2004/52/maciuszko.php>>.
5. Materiały informacyjne udostępnione przez Instytut Technik Innowacyjnych EMAG w Katowicach.
6. Rutkowska A.: *Czytelnik niedowidzący i niewidomy w bibliotece*. „Poradnik Bibliotekarza” 2011, nr 7-8, s. 13-17.
7. Strona internetowa firmy Harpo. [online]. [dostęp: 19.10.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.harpo.com.pl/>>.
8. Strona internetowa projektu: [online]. [dostęp: 10.04.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.infomat-e.pl/index.php/pl/>>.
9. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. *Karta praw osób niepełnosprawnych* (M.P. z 13.08.1997 r. Nr 50 poz. 475) [online]. [dostęp: 30.04.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/karta-praw-osob-niepelnosprawnych/>>.

Summary

There are more and more technologies enabling the disable users effective usage of library services. The article concerns on the devices such as an information kiosk (referring to a questionnaire survey realized in regional public libraries in Poland). The author indicates the necessity of the libraries' adaptation to the disable users' needs, through application of new, supporting technologies.